

بازنمایی مفاهیم قرآنی در اشعار علامه اقبال لاهوری

DOI: 10.64104/v6.Issue12.n3.2022

پوهنوال دکتور عبد الصبور فخری^۱

چکیده

مقاله ای که زیر عنوان: « بازتاب مفاهیمی قرآنی در اشعار علامه اقبال لاهوری » نگارش یافته، در برگیرنده مباحث و مطالب زیر می باشد: در مبحث نخست به مسائل اعتقادی و توحیدی پرداخته شده است، اولتر از همه در باره مقام پروردگار جهان و صفات باری تعالی بحث شده است. شاعر در لابه لای اشعارش نشانه های قدرت و عظمت او تعالی به شیوه ای نغز و زیبا بیان داشته، پس از آن مصدر عزت و ذلت را بیان داشته که همه از جانب پروردگار است، از سویی هم بر این امر تأکید داشته که پرودگار عالم به بندگان از شهرگ گردن نزدیک تر است. دومین مطلبی که بدان توجه نموده بیان جایگاه قرآن کریم و اوصاف و ویژگی های عمده آن می باشد. مطلب سوم به رسالت، اوصاف و جایگاه بلند پیامبر اسلام -صلی الله علیه وسلم- تخصیص یافته است. در این مطلب بدین نکته هم اشاره شده که اسلام واپسین دین الهی در روی زمین، و رسالت حضرت محمد آخرین رسالت آسمانی می باشد. در مطلب چهارم و پنجم به مفهوم ایمان به آخرت و رستخیز و تأثیرات عمیق آن بر زندگی بندگان از یکسو و به مفهوم باور به تقدیر خیر و شر از سوی دیگر اشاره ای کوتاه و گذرا داشته است. در کل مبحث اول که همان بخش باورهای اقبال را تشکیل می دهد عمده ترین بخش مقاله می باشد.

در مبحث دوم مقاله، به مفاهیم اخلاقی و عادات انسانی توجه شده است. عمده ترین مطالب اخلاقی که قرآن کریم بدان توجه کرده عبارتند از: اخوت، همگرایی و صلح خواهی، انحراف اخلاقی دینمداران از جاده اسلام، اظهار پشیمانی از کردار زشت و اتهام نفس به ستم بر خویشان، اخلاص و یک سویی که می شود آن را راز موفقیت دانست.

جایگاه انسان در نظام هستی، موضوع دیگری است که از پهلوی های مختلف مورد بحث و مذاقه قرار گرفته است، مانند: برابری همه انسان ها در نهاد و آفرینش، بیان اوصاف آفرینشی و اخلاقی انسان، این که چرا انسان مسجود فرشتگان قرار گرفت.

^۱ . استاد زبان و ادبیات عربی پوهنتون کابل، +93785331543، Fakhri_saboor@yahoo.com

این مقاله، مبحث چهارم را به دستورات الهی به کردار نیک تخصیص داده است، مانند: تشویق به نماز های پنجگانه و راز نیاز های نیمه شبی میان بنده و پروردگارش، دعاء و نیایش، گریز به سوی الله و انابت به درگاه او تعالی، تفکر پیرامون پدیده های قدرت الهی در هستی و تأمل در باره پایان سرنوشت ستمگران، حمل امانت اسلام توسط انسان و توجه به شریعت اسلام و التزام به آن.

در مبحث پنجم موضوعات اجتماعی به نحو زیر، به بررسی گرفته شده است: پافشاری بر یکپارچگی و هشدار از تفرقه، جایگاه زن در جامعه انسانی از نگاه آموزه های اسلام و اینکه زنان تکمیل کننده زندگی مردان اند.

در مبحث ششم، زیر عنوان «دعوت، مجاهدت و انقلاب»، موضوعات زیر را مورد بحث قرار قرار داده ایم: دعوت به سوی تغییر و انقلاب، تأثیرات شگرف باورهای ایمانی بر روح و روان انسان، امت اسلام امتی عادل و میانه می باشد. از سویی به این امر پرداخته ایم که اقبال دیگران را به پیروی از پیامبر اسلام هرچند که امی (بیسواد) بود فرا می خواند، و مسلمانان را به سوی جهاد و فداکاری حقیقی برای برآوردن اهداف والای شان، دعوت می کند.

واژگان کلیدی: باورها، رسالت، تقدیر، دستورات الهی، انقلاب، اخلاق اجتماعی، مجاهدت، یکپارچگی و فداکاری.